

РЕЦЕНЗИЯ

на докторат за присъждане на ОНС „ДОКТОР“

Област на висше образование: 3.0 Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.8 Икономика

Научна специалност: Организация и управление на производството (Селско стопанство и подотрасли)

Автор на дисертационния труд: Ана (Драголюб) Милошевич, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет – Пловдив.

Тема на дисертационния труд: *„Сравнителен анализ на органичното и конвенционалното производство в Република Сърбия“* в съответствие с чл. 30 (3) от ППЗРАСРБ и чл. 49 (3) от ППЗРАСАУ.

Рецензент: проф. д-р **ИВАН ЙОЧЕВ БОЕВСКИ** Област: 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление: 3.8. „Икономика“, научна специалност: „Бизнес маркетинг и бизнес мениджмънт“, определен за член на научното жури със Заповед РД – 16 – 1176 от 17.11.2025 г.

1) Представяне на кандидата

Докторантът Ана (Драголюб) Милошевич е зачислена в самостоятелна форма на обучение в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ към Факултета по икономика на Аграрния университет, град Пловдив.

Преди започване на докторантурата тя е натрупала професионален опит като маркетинг-специалист в редица компании, опериращи в Република Сърбия. Притежава две магистърски степени (по бизнес администрация и по икономика) придобити в Сърбия. Кандидатът демонстрира значителни и солидни теоретични познания и практически опит в областта на маркетинг-мениджмънта.

Всички тези придобити знания и умения са адекватна база за успешно разработване на докторски труд на тема „Сравнителен анализ на органичното и конвенционалното производство в Република Сърбия“.

2) Актуалност на доктората

Темата на дисертацията е с висока степен на релевантност, особено в контекста на глобалните тенденции към устойчиво земеделие, опазване на природните ресурси и повишаване на здравната и екологична чувствителност на клиентите. На регионално ниво, особено в Сърбия, интересът към органичното производство нараства вследствие на процесите на хармонизиране с политиките на Европейския съюз. Проблеми като деградация на околната среда, загуба на биологично разнообразие, рискове от употреба на пестициди и спад на доверието в сертификационни системи подчертават значимостта на изследването. Особено значим и навременен според мен е фокусът върху процеса на „конвенционализация“ на органичното земеделие. Това е тема, която е сравнително нова и затова в начален стадий на разработка в научната литература.

3) Оценка на целта, задачите, хипотезите и методиката на доктората

Представената дисертация демонстрира следното представяне на нейната цел: „Целта на тази докторска дисертация е да се извърши сравнителен анализ на биологичното и конвенционалното производство на храни в Сърбия през периода 2016–2021 г. Дисертацията има за цел да разгледа водещите фактори в света за сравнение, да анализира статистически биологичното земеделие в балканските страни спрямо глобалния контекст и да изследва дали „хипотезата за конвенционализация“ е вярна, т.е. дали биологичното земеделие по същество е само леко модифицирано конвенционално земеделие. Тя също така се стреми да покаже основните ползи от биологичното производство, а именно че то дава по-качествена храна с по-здравословни съставки и по-малко вредни вещества в сравнение с конвенционалното производство. Допълнително дисертацията изследва дали по-широкото приемане на биологичните принципи би подобрило здравето на хората, би удължило продължителността на живота и би помогнало за установяване на по-добър баланс в екосистемата на планетата. В крайна сметка тя се стреми да определи дали повишаването на масовата осведоменост и разпространението на знания са основни предпоставки за развитието на биологичното земеделие и разбирането на неговите принципи.“ (стр. 2-3 автореферат). В дисертационния труд, който е на английски език, е дефинирана „The primary objective“ (р. 28) основна цел и задачи. Дефинирането на основна цел предполага и подцели, което обаче

липсва. Вместо подцели в английския текст авторът включва понятието „Key tasks“, което също предполага задачи или подзадачи, но това също липсва.

Предложение: Целите и задачите биха могли да бъдат по-адекватно, ясно и точно структурирани и формулирани.

Хипотезите са четири на брой и са с добра степен на операционализиране. Те отразяват ключови допускания относно: (1) хранителната и здравната стойност на биологичните продукти; (2) влиянието им върху опазването на еко-системния баланс; (3) ролята на масовата информираност като условие за разширяване на биологичното земеделие; и (4) потенциала за конвенционализация под пазарен натиск. Хипотезите са адекватни спрямо теоретичната рамка и отразяват балансиран подход между утвърдени научни концепции и съвременни дебати за устойчивото развитие.

Методиката на изследването е комплексна и съчетава дескриптивен и сравнителен статистически анализ, литературен преглед и емпирично анкетно проучване сред населението на Белград. Тази методологична комбинация е подходяща за изследване на многомерната природа на биологичното и конвенционалното производство и позволява валидни заключения относно икономическите, социалните и екологичните параметри на двата модела. Силна страна на методиката е използването на официални статистически данни и включването на потребителска перспектива чрез анкетата, което добавя социално-психологичен ракурс към анализа. Ограничение обаче може да се открие в липсата на задълбочени иконометрични модели или много-факторен анализ, които биха могли да предложат по-голяма аналитична строгост.

Извод: Докторатът представя относително добре формулирана цел, релевантно с целта структурирани задачи, адекватно формулирани хипотези и съответстваща методика. Така всички те отговарят на стандарта за изследвания в рамките на един докторат. Този дизайн създава солидна база за постигане на валидни научни резултати и за обогатяване на дискусията за устойчиви аграрни практики.

4) Оценка на степента на познаване на проблема. Визуализация и творческа интерпретация на използвания литературен материал

Докторатът на г-жа Милошевич демонстрира висока степен на познаване на състоянието на проблема, като интегрира широк спектър от международни, регионални и национални научни източници, официална статистика и актуални изследвания върху биологичното и конвенционалното земеделие. Авторът умело позиционира своето изследване в контекста на глобалните научни дебати, свързани с устойчивото производство на храни, екологичните рискове от конвенционалното земеделие, социалните последици от промяната в потребителските нагласи и икономическите предизвикателства пред биологичните производствени системи. Това показва задълбочена информираност относно различните измерения на проблема и способност да се работи с многопластова литература.

Литературният обзор е структуриран логически и обхваща историческото развитие на двата типа производство, екологичните аргументи в подкрепа на биологичното земеделие, икономическите компромиси между добиви и устойчивост, социалните предимства на биологичната продукция и ключовата роля на потребителската информираност. Важен принос представлява критичното въвеждане на концепцията за „конвенционализация“ на биологичното земеделие – феномен, обстойно дискутиран в международната литература, но рядко прилаган в балкански контекст. В дисертацията тази концепция е интерпретирана творчески, чрез интегриране на понятия като присвояване и заместване, което позволява оригинално осмисляне на структурните тенденции в сектора.

По отношение на визуализацията, трудът се отличава с богато графично и таблично съдържание – 81 таблици, 41 диаграми, 24 графики и допълнителни изображения. Тези визуални инструменти не само подпомагат аналитичния процес, но и показват способността на автора да синтезира големи масиви от данни в ясни, сравними и интерпретируеми форми.

Творческата интерпретация на литературния материал се проявява и в начина, по който авторът комбинира теоретичните постановки с емпиричните резултати. Чрез концептуална рамка, която обединява екологични, социални, здравни и икономически аргументи, дисертацията

постига собствен аналитичен почерк и предлага оригинални изводи за устойчивото развитие на селското стопанство в Сърбия. Тази интердисциплинарна перспектива надхвърля конвенционалните класификации на земеделските системи и показва способност за концептуално мислене и извеждане на нови зависимости.

Извод: Степента на познаване на проблема и качеството на интерпретацията на литературния материал са на високо научно равнище. Авторът демонстрира отлична информираност, аналитична дълбочина и способност да използва литературни и емпирични доказателства по творчески и продуктивен начин, което значително засилва научната стойност на доктората..

5) Приноси

Формулираните приноси са ясни, аргументирани и произтичат от анализа. Възможно е част от тях да бъдат обобщени, за да се избегне прекомерна фрагментация и детайлизация. Това действие не би намалило тяхната значимости и научна стойност.

Извод: Приносите са оригинални и адекватно защитени. Всички те са оригинално дело на авторката на доктората. Определям ги като обективни и базирани на извършения дисертационен анализ. Затова ги приемам.

6) Критични бележки и въпроси

Критични бележки нямам. Предложенията за подобряване на разработката съм направил в съответните точки, където имам такива.

Въпроси към докторанта нямам.

7) Публикации, цитирания и автореферат

Докторантът представя 6 публикации, които изцяло кореспондират с тематиката на неговия докторат. Те отговарят на изискванията за минимален научен принос.

Представеният автореферат демонстрира добро равнище на научно-систематично обобщение на дисертационния труд. Той ясно и последователно отразява структурата, целите, хипотезите, методологията, основните резултати и приносите на дисертацията, като успешно изпълнява своята функция. Той е добре структуриран, езиково коректен и съдържа

обобщени, но достатъчно информативни описания на теоретичната рамка, емпиричната част и ключовите заключения. Значимо предимство е ясната аналитичната линия и последователното проследяване на изследователските стъпки от целеполагането към резултатите и приносите. **Извод:** Авторефератът е структуриран професионално, ясно и съобразно нормативните правила. Цитирането на източници в дисертацията е коректно, последователно и съобразено с академичните стандарти.

8) Обобщено заключение и предложение

Актуалността, подходящо подобрите и правилно използваните методи на изследване, коректно формулираната и защитена теза, прецизно, адекватно и точно формулираните и верифицирани хипотези, адекватно направените обобщения и изводи от една страна, както и получените солидни научни и научно-приложни резултати и приноси на докторския труд от друга, ми дават основание да направя обоснованото заключение, че представеният ми за журиране докторски труд представлява напълно завършен и цялостен научен продукт, обогатяващ както науката, така и практиката, и който отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Освен това считам, че докторантът притежава задълбочени както теоретични, така и значителни практически познания по тематиката и демонстрира достатъчни способности за концепционизиране, провеждане и успешно финализиране на самостоятелно научно изследване. Тези нейни качества ѝ позволяват както да търси, намира и отчита, така и да анализира, обобщава и интерпретира по адекватен начин научни данни. В допълнение на това тя може да формулира съответните научни заключения и изводи.

Гореизложените достойнства както на докторския труд, така и на докторанта, ми дават убедителни и недвусмислени аргументи да предложа на уважаемото научно жури да присъди на кандидата образователна и научна степен „**ДОКТОР**” по специалност „Организация и управление на производството (селско стопанство и подрасли)“.

Подписите в този документ са заличени

във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679

(Общ Регламент относно защитата на данни).

София 01.12.2025 г.